

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTĂ BISERICESCĂ, ȘCOLARĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

ABONAMENTUL:

Pe un an 20 coroane.
Pe jumătate de an 10 coroane.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ:
DUMINECA.

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA:

Arad, Strada Deák Ferenc Nrul 35.
Telefon pentru oraș și comitat Nr. 266.

Politică culturală.

În numărul din Ianuarie a. c. al revistei „Magyar Paedagogia“, directorul gimnazial Benisch Arthur, publică un studiu sub titlul: „Középfokú iskoláink elhelyezése“. Scrie, că în privința elocării școalelor secundare din țară s'au comis greșeli mari și înlăturarea lor e problema culturală cea mai arzătoare, dar totodată și cea mai grea de rezolvit. Unele ținuturi își au dezvoltarea lor istorică, culturală, religioasă și națională deosebită. Impărțirea administrativă nenorocoasă a țării, validitatea deasă a intereselor de partid, lipsa unui program cultural și școlar unitar și detaliat, separatismul secțiilor ministeriale, cari administrează diferitele categorii de școli medii, sunt totatătea cauze, pentru cari deși avem destule școli medii, suntem siliți a aduce în continuu jertfe pentru înființarea de noi institute pentru învățământul secundar. Arată apoi cum ar trebui așezate școalele secundare în diferitele ținuturi ale țării, ca să poată răspândi mai cu succes cultura națională.

Despre comitatele Arad și Bihor afirmă, că locuitorii acestor ținuturi — așa se vede — nu se nizuiesc a avea institute pentru cultura mai înaltă. Cele două centre ale acestor comitate n'au destule școli și în afară regiuni întinse sunt lipsite de institute mai înalte, deși aici se trag hotarele dintre limba maghiară și „valahă“ și statul ar trebui să poarte grije deosebită pentru întărirea — prin instituțiuni culturale — a elementului maghiar în expansiunea sa lentă spre părțile răsăritene. Ținutul puternic dintre Sătmăr, Nagykároly, Dobrișin, Oradea-mare și Șimleul-Silvaniei nu are bunăoară nici un gimnaziu, ba nici chiar o singură școală civilă. De aceea ar fi deplin motivată înființarea unei școli secundare în Marghita. Școli civile trebuie organizate și în Tășnad, Aleșd și Érmihályfalva.

Lipsit de școli e și triunghiul Oradea-Arad-Deva cu 373.191 de locuitori, dintre cari 64.136 sunt Maghiari și 109.303, cari știu cel și scrie. Acest ținut are o singură școală secundară: gimnaziul din Beiuș, dar și acesta e al naționalităților. N'a aflat deci de demn statul a înființa măcar o singură școală secundară pentru salvarea celor 64 de mii de Maghiari, resfirați între „Valahi“ și pentru câștigarea celor 300.000 de locuitori „de buze străine“ pentru ideea de stat și cultura maghiară. Centrul acestui ținut e Boroșineul, unde cu

timpul trebuie înființat un gimnaziu, deocamdată însă o școală civilă. O asemenea școală trebuie să se ridice și lângă gimnaziul „valah“ din Beiuș, după aceea în Tinca, Aletea, Chișineu și Pecica. Aradul și Oradea-mare reclamă de urgență încă câte-o școală secundară...

Am spicuit din interesantul studiu al dlui Benisch numai părțile referitoare la teritorul diecezei noastre. Suntem de acord, că interesele culturale ale statului și cerințele timpului luminat, în care trăim, cer înființarea de școli secundare în aceste ținuturi, în cari numărul analfabeților — spre rușinea veacului — e atât de înspăimântător. Când recunoaștem însă necesitatea ca „aceasta pată întunecată să dispară cât mai curând“, reclamăm înființarea de noi institute pentru a se satisface prin ele adevăratelor interese și trebuinți culturale și ale poporului, care formează majoritatea populațiunii din aceste părți. Menirea școlii nu mai poate fi și în viitor despoierea unui popor de limba lui strămoșească și vie, de cultura lui specială, de însușirile lui etnice, ci dezvoltarea și perfecționarea acestora în interesul statului, al bisericii și al societății, din care face parte și spre binele și fericirea lui individuală. Când dl director Benisch insistă însă, ca pe lângă gimnaziul gr.-cat. rom. din Beiuș să se înființeze — ca la Brad — o școală civilă de stat, dă acestor institute alte meniri și scopuri, față de cari noi în numele civilizațiunii și al libertății învățământului dator suntem a lua poziție cu toată hotărârea:

Tot astfel trebuie să declinăm dela noi și prezentarea locuitorilor din comitatele Arad și Bihor de hiște oameni, cari nu-și bat capul cu afaceri culturale și nu se trudesesc a avea școli pentru cultura mai înaltă. Dl director nu cunoaște trecutul nostru. Dacă ar fi cât de cât versat în istoria luptelor noastre pentru cultură și lumină ar trebui să afirme contrarul, să ne laude. Intru cât ne permit cadrele unui articol de ziar servim cu următoarele date din trecutul diecezei noastre despre nizuințele noastre culturale.

Ajungând biserica noastră națională prin înțelepciunea conducătorilor ei, în frunte cu marele Andrei, prin liberalismul bărbaților de stat ungari contemporani și prin grația regească la autoromie și libertate s'a început o activitate zeloasă, însoțită de duh bisericesc și patriotic pe toate terenele ei de viață. Intunerecul, în care zăcusem în veacurile de robie sufletească și umilire trebuia împrăștiat și do-

rul nostru de lumină și cultură se manifestă prin dezvoltarea și creșterea de instituțiuni culturale. Inzestrarea diecezei cu așezăminte culturale necesare și corespunzătoare cerințelor timpului e obiectul unor deliberări însuflețite, serioase și ținute la nivel parlamentar în primele sesiuni ale sinodului nostru eparhial. Credincioșii noștri din Lipova se adresează sinodului eparhial din 1877 și cer înființarea unui gimnaziu inferior în orașul lor¹⁾. Tot în sinodul din acest an formează obiect de discuție și înființarea alor 5 gimnazii pe teritorul diecezei: în Arad, Timișoara, Lipova, Buteni și Tileagd²⁾. În lipsa de mijloace însă planul se reduce la înființarea unui singur gimnaziu, în centrul diecezei³⁾, în care și-ar face studiile pregătitoare și candidații de teologie și preparandie. Se făcu deci planul de organizare și de învâțământ și se înaintă ministrului de culte și instrucțiune publică. Ministrul ceru⁴⁾ să i-se arate și mijloacele și fondurile destinate pentru susținerea noului gimnaziu. Consistorul satisfăcu, la ce ministrul dă răspuns în rescriptul său din 14 Iulie 1885. Nr. 23.337, prin care deneagă diecezii dreptul de a înființa gimnaziul dorit pe motivul, că venitele destinate pentru susținerea lui își au menirea lor bisericescă și că în Arad există un gimnaziu complet, în care se predă cu toată îngrijirea limba română și religiunea gr.-or.

Despre acest rezultat negativ Consistorul înaintează raport sinodului eparhial din 1886, care „luând cu mulțămire cunoștință despre pașii întreprinși odată de Consistor, susține în mod solemn hotărârea sa de sub Nr. 92-885, de a înființa aici în Arad o școală medie confesională și pe baza legii și a drepturilor bisericii noastre autonome roagă și invită pre Prea Sfinția Sa Episcopul diecezan și Consistorul eparhial să stăruiască cu totadinsul pentru realizarea acestui scop eminent de cultură“. Iar motivarea acestei hotărâri o sprijinește prin următoarele temeuri: „...Biserica și confesiunea noastră gr.-or. română, după însaș instituțiunea și misiunea sa civilizatoare, mai departe după legile regnicolare și în deosebi după dispozițiunile din Statutul Organic § 96 p. 7 și 8, sancționat prin altissima rezoluțiune maiestatică și înarticulat în legile țării, este îndreptățită și totodată și îndatorată de a se consulta și lua măsurile trebuincioase pentru ridicarea culturii po-

¹⁾ Concluzul sinodal Nr. 8 -1877. ²⁾ Concluzul sinodal Nr. 173, 181-1877 ³⁾ Concluzul sinodal Nr. 92-1885. ⁴⁾ Rescriptul Nr. 16697-1885

porului în general prin școale de toată natura și în special și prin înființarea de gimnazii, cât și pentru îngrijirea modului de a afla mijloacele necesare spre acest scop... Îngrijirea pentru aflarea acestor mijloace este în atribuțiunile legali ale sinodului eparhial, dela carea datorință acest sinod nu s'a substras și nu se va subtrage nici când... Necesitățile reale de cultura morală-religioasă a tinerimei noastre espuse în hărțile Consistorului nostru eparhial, cari necesități sunt atât de ardente și simțite pentru ridicarea culturii clerului și poporului din dieceza noastră și cari după experiențele de până acum, nici pe departe nu sunt satisfăcute prin alte gimnazii și prin urmare nici prin gimnaziul complet din loc, provocat prin înalțul Rescript ministerial, la care numărul elevilor români din diferite cauze independente de voința lor scade din an în an în un mod îngrijitor.

...*Inființarea acestei școli medie se intenționează pentru adevăratele trebuințe de cultură a poporului din dieceza Aradului și nici decât pentru scopuri de separatism politic, pe cari acest sinod nici nu le sulevează, nici nu le cultivează și în contra cărora protestă solemn*¹⁾.

Programul cultural al înaintașilor noștri e o moștenire sfântă pentru noi, generația de azi și cea ce n'au putut realiza ei din acest program, e datorința noastră să înfăptuim.

Pastorală de Crăciun a P. S. Sale pâr. Episcop al Caransebeșului.

MIRON

din mila lui Dumnezeu și voința clerului și a poporului dreptcredincios episcop român al eparhiei Caransebeșului.

Voaă tuturor credincioșilor din eparhie și îndeosebi ascultătorilor acestor cuvinte arhierestii. har și pace dela Dumnezeu — Părintele din ceruri, iară dela Noi binecuvântarea Noastră arhipăstorească.

„Iată pe dealuri grăbesc picioarele unui sol bun, care vestește pacea”.

Prorocul Naum II—15.

Iubiți ascultători!

Aceste cuvinte ale prorocului Naum din legea veche — de pe timpul, când s'a risipit cetatea Ninive — ni-le improspătează în minte cele ce se petrec în zilele acestea în jurul războiului, ale cărui cruzimi acum în al patrulea an cutremură și zguduie lumea toată.

Cu adevărat solii țării noastre au trecut dealuri și munți, și — după cum se vestește — au înreput tratative de pace cu trimișii acolora, cu cari ne-am războit pe fronturile dela răsărit.

Puține case mai pot fi în întinsele țări din Europa, cari s'au încăierat în acest războiu, unde înfricoșatele lupte de până acum să nu fi dus jale și năcazuri.

Deci care om din lume, și mai ales din țările, ce sufăr, mai poate avea o inimă atât de împietrită, încât să nu dorească sfârșitul îngrozitorului măcel?

De sigur milioane de inși suspină, zicând împreună cu Psalmistul: „O, de ași auzi, că Domnul Dumnezeu a dat pace poporului său... (Ps 89—9).

Da! Pace și reîntoarcerea celor mai iubiți ai lor, doresc părinții, soțiile și copiii; pace și liniște — se scrie, — că dorește și sufletul rece al celor-ce conduc țări și popoare: o pace, care să fie durabilă și să nu cuprindă în sine simburile unui viitor războiu.

Dar, iubiți ascultători, oricât de înaintate s'ar părea tratativele de pace și oricât de apropiată sosirea ei: totuși încheierea ei este în

mâna și voia lui Dumnezeu, după cum ne spune prorocul *Isaia*, unde zice: „*Eu sunt Domnul Dumnezeu... cela-ce face pacea* (45—7); iară Psalmistul ne descopere, că „*ajutorul Domnului este aproape de aceia, cari se tem de dânsul*” (84—10).

Astfel nădejde deplină de pace putem avea, numai dacă *deoparte* sufletul și inima celor chieși a o încheia și va fi pătrunsă de credința puternică în învățăturile creștine și dumnezeiești ale Celui-Ce-Astăzi-S'a-Născut în numele „*păcii și a bunei-învoiri*” dintre oameni.

Temelia acestei bune-învoiri va fi pusă, dacă nici una dintre părți nu va cere dela dușmani aceea, ce nu i-ar plăcea să ceară dușmanii dela ea, sau dacă fiecare parte va primi în cursul tratativelor drept călăuză învățătura creștină, pe cât de simplă, pe atât de adânc tăietoare și în viața popoarelor, — căci cuprinde în sine simburile egalității, frățietății și dreptății — și care învățatură se poate cuprinde în cuvintele: „*Ce ție nu-ți place, altuia nu face*”; adevă, dacă se va face cu aceeași măsură deplină *dreptate* fiecărui popor, după cum cere sf. apostol *Iacob* în epistola sa, zicând: „*Iară roada dreptății se samână în pace, de cătră cei-ce fac pace*”. (III—18). Deci — cine vrea să secrete pace — trebuie să samene dreptate.

Iubiților fii sufletești! Tocmai în cursul acestui războiu foarte luminați bărbați ai popoarelor au scos la iveală dela o margine a lumii până la cealaltă adevărul așanumitei *democrații*. Ați auzit ori cetit și voi despre democrație; deci e bine să știți, ce însemnează ea? Adevărata democrație, nu poate fi altceva, decât cea mai curată iubire față de popor în toate părțile sale. Duhul acestei democrații, propoveduite de un număr mare de învățați și de apostoli, plini de zel și de o enegică voință, au produs în zilele noastre o mișcare atât de mare, un cuget atât de viu, încât — ca un vânt puternic — tinde să răstoarne nedreptățile câte s'au făcut și se mai fac mai ales față de mulțimea uriașă a celor săraci și în parte desmoșteniți de drepturi, sau împiedecați a se împărtași din binefacerile drepturilor prin legi aduse de o anumită clasă de oameni, care până acuma și-a îngrădit mai mult interesele proprii. Această mișcare a democrației cere, ca fiecare pătură de oameni: domni și țărani, bogați și săraci, capitaliști și lucrători etc. să iee parte cu cuvântul lor hotărâtor acolo, unde se croiește viitorul și soarta popoarelor și a țărilor, ca astfel nu numai pentru fiecare popor, ci — după putință — și pentru fiecare om să se măsure cu cumpăna dreptății aceea, ce i-se cuvine. spre a se șterge sau împușină cât mai tare de pe pământ nedreptatea și năcazurile celor mulți.

Democrația cere, ca — precum sarcinile țărilor stau pe umerii tuturor, — așa *toți* să iee mijlocit sau nemijlocit, direct sau indirect, parte la conducerea lor, stând fiecăruia deschisă calea a se ridică pe scară socială neimpiedecat oricât de sus și până acolo, unde îl ajută cinstea sa, mintea sa, talentul și puterea sa de muncă.

Iară — dacă democrația nu admite, ca o clasă de oameni să-și facă trebușoarele pe contul și spinarea și în paguba altor clase, — tot așa nu admite, nici că un popor să asuprească și apese pe celalalt, ci fiecare națiune, fiecare neam, să aibă dreptul a trăi așa cum cer interesele lui, cu limba sa, cu credința sa, cu portul său, cu datinile și obiceiurile sale, și cu toate ale sale, adevă în *săul său*. Cu un cuvânt cere, ca fiecare națiune, fiecare neam — fie mare, fie mic — să fie stăpân pe sine, să se conducă însuși, spre binele și înaintarea sa și prin sine și spre progresul țării și al omenimii. Asta-i democrația.

Dar — dacă pătrundem mai adânc în tainele adevăratei democrații, numite *moderne*, (lipsite de greșelile, de extremele și aberațiunile, ce se nasc deodată cu orice mișcare sănătoasă mai ales în capetele unor oameni nerealii sau chiar fantastii), ne convingem, că învățăturile, principiile democratice mai însemnate și cuminți, se regăsesc în *vechia* lege a Mântuitorului Hristos; căci cine oare ne învață mai frumos și mai convingător, decât tocmai evangeliștii și apostolii lui Hristos, cum să iubim pe deaproapele ca pre noi inși-ne, cum să iubim și pe dușmanii noștri, și să dovedim *prin fapte* iubirea noastră, căci tot natul — fie bogat sau sărac, fie împărat sau proletar (cerșitor) — fără deosebire este

deopotrivă făptura lui Dumnezeu, deci fratele nostru, făcut după chipul și asemănarea Lui?

Cine ne atrage mai mult luarea aminte tocmai asupra celor strămtorați, asupra văduvelor și orfanilor, asupra celor săraci și în suferințe, asupra celor goi și flămânzi... decât tocmai legea lui Hristos?

De altă parte, cine a arătat mai lămurit îndreptățirea fiecărui popor la limba și viața sa proprie națională, decât însuș Domnul Hristos, când — în chipul limbilor de foc — a trimis pe preasfântul Său Duh peste apostolii săi, dându-le darul a învăța pe fiecare popor în *limba sa*; iară sf. apostol Pavel ce convingător vorbește, când indeamnă pe toți, ca mai bine să vorbească *cinci cuvinte în limba poporului*, ca să înțeleagă toți, decât zece mii de cuvinte în alte limbi.

Putem astfel conchide, că creștinismul este tocmai religiunea egalității, a frățietății, a celei mai desăvârșite iubiri și deci a celui mai nobil umanitarism. Iară unde este iubire, acolo este și dreptate.

Deci, și conducătorii țărilor, diplomații, conduși de duhul democrației moderne, trebuie să fie călăuziți în pașii lor spre pace de adevărurile vecinice ale legii lui Hristos, care cere: să se deie fiecărui popor ceea ce i-se cuvine și ceea ce îi dă dreptul firii și dreptul dumnezeesc, adevă să se porceadă față de fiecare popor cu *deplină dreptate*. Făcându-se dreptate fiecărui popor, pacea urmează de sine, căci — după cuvântul prorocului *Isaia*: „*Roda dreptății este pacea și folosul dreptății va fi liniștea și siguranța*” (XXXII—17); iară Psalmistul zice: „*Dragostea și pacea se sărută*” (85—11). Iară o pace fără dreptate nu poate fi durabilă — Astfel pace adevărată se va putea pune între țări *numai pe temelia dreptății*, cerute astăzi atât de energic din partea democrației, dar propoveduite de blândul Nazarinean încă cu mult mai înainte.

Iară — cât ne privește pe noi și țara noastră — se mai cere, ca să se facă înțelegere nu numai între țări, ci — după cuvântul Psalmistului: „*Pace trebuie să fie și în lăuntrul zidurilor tale și noroc în casele tale*” (Psalm 121—7), adevă să se asigure pentru fiecare popor dreptul a-și desvoltă liber și neimpiedecat naționalitatea sa, dându-i-se sprijin puternic întru promovarea intereselor sale, spre binele său și al țării întregi și comune.

Aceasta trebuie s'o pretindem sus și tare și noi, căci fiii poporului român și în deosebi credincioșii eparhiei noastre au fost viteji între cei mai viteji soldați ai monarhiei; și sute de mii dintre români au sângerat pentru tron și patrie, nu ca să fie restrânși în libertate și în drepturile lor, nu ca să fie împiedecați a-și câștiga și ei o părticică din pământul, pe care cu viața lor și ei l-au apărât, sau să fie chiar desmoșteniți de avutul lor, ci ca drepturile și libertatea să li-se lărgească, și să devie stăpâni liberi pe avutul lor atât atât material cât și sufletec. Mai mult, decât cu însaș jertfa vieții — nu știu — cum am putea dovedi loialitatea și credința noastră față de patrie! Toate câte le cerem, dorim să fie și spre înflorirea patriei.

În acest înțeles trebuie să aștepte fiecare bun creștin mult dorita pace. Și — intrucât fiilor bisericii noastre, poporului nostru, nu i-s'ar face parte nici de astădată de dreptatea, pe care de veacuri o nădăjdueste, — să se mângâie cu cuvintele Psalmistului, unde zice: „*Când mă umilești mă îndreptezi și certarea ta aceasta mă va învăța*” (Ps. XVII—36).

În urmare să se silească din toate puterile a-și îndreptă toate scăderile, greșelile, păcatele și patimile, ce le avem atât ca singuraticii cât și ca popor, întocmindu-și traiul, viața și faptele după poruncile și învățăturile Celui-Ce-Astăzi-S'a-Născut și pe care Tatăl l-a trimis în lume, ca să-l ascultăm.

În deosebi este o cerință de existență pentru noi, să înceteze barem pe viitor împărecherele, desbinările, dușmăniile, ura, invidia, pizma și zavistia, cari și în trecut au cauzat nenorocirile venite pe capul nostru. Să ne închegăm rândurile, conduși de gândul de a supune interesele noastre personale interesului mare *obștesc*, și de a ne îngrijii nu numai de trebușoarele proprii, ci și de cauza mare a poporului și a așezămîn-

¹⁾ Concluzal Nr. 114—1886.

telor lui și de tot ce-i poate asigura un viitor mai bun.

Și atunci — îndreptați, întăriți, sporiți la număr și putere, — ne vom face mai vrednici de ajutorul lui Dumnezeu, pus în vedere celor ce se tem de el prin cuvintele Psalmistului unde zice, că „*Celor drepti trebuie să le răsără iarăș lumina*” (Ps. 96—11).

Iubiți Creștini! Astăzi Hristos s'a născut. Ca ucenicii credincioși ai Lui, să rugăm pe miostivul Dumnezeu, ca și în sufletul *făcătorilor de pace* să nască și așeze duhul legii Lui, că numai atunci vor urma — după cuvântul apostolului Pavel: „*Cele ce sunt spre pace și spre îmbunătățire împrumutate*”. (Romani XIV—19).

Iară de încheiere, mă rog împreună cu cuvintele împăratului Solomon zicând: „*Fie Domnul Dumnezeu nostru cu noi, cum a fost cu părinții noștri, să nu ne părăsească pe noi, nici să se întoarcă de către noi. Ci să plece inimile noastre spre sine, ca să umblăm întru toate căile lui, și să păzim toate poruncile, datinele și drepturile, ce le-a dat părinților noștri*”. (III. Imp. 57—58), acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

Caransebeș, la praznicul Crăciunului din 1917.

Miron, episcop.

INFORMAȚIUNI.

† **Metropolitul Victor Mihályi de Apșa.**

Biserica greco-catolică română din Ungaria a îmbrăcat doliu. Venerabilul ei arhiepiscop și mitropolit *Victor Mihályi de Apșa* a trecut la cele eterne Luni, în 8/21 Ianuarie a. c. În aceste zile de urgență și împrejurări grele și critice pierderea ce o îndură biserica soră e și a întreg neamului românesc. S'a născut în 19 Martie 1841 în comuna Iod din Maramurăș. Studiile primare le-a făcut în școlile păriștilor din Sighetul Marmăției, iar cele secundare în Oradea-mare, Târnăvia și Cașovia. A studiat apoi teologia și filosofia în Roma și în anul 1863 a fost promovat de doctor în teologie și hirotonit întru presbiter. Intorcându-se în dieceza Gherlei a fost numit prefect de studii, mai apoi profesor în seminarul teologic din Gherla, în care calitate funcționa până la anul 1869, când trecu de secretar metropolitan și referent consistorial la Blaj. În 1873 protopop onorar, iar în 25 Noemvrie 1874 fu numit de episcop al diecezei Lugoj. Instalat în 7 Martie 1875, lucră cu zel neobosit la organizarea și consolidarea acestei dieceze tinere. În 1888 prelat domestic și asistent la tronul papal. În 1894 fu ales membru onorar al Academiei Române. După moartea metropolitului Vancea sinodul electoral din 16 Aprilie 1893 îl candidă în primul loc pentru scaunul metropolitan de Alba-Iulia și Făgăraș, în care — după confirmarea regelui și a scaunului papal — fu instalat în 26 Maiu 1895. Ca arhiepiscop și mitropolit a reprezentat cu demnitate provincia sa metropolitană și a apărut cu cinste și bărbăție drepturile și autonomia bisericii. A fost omul păcei și al bune înțelegeri între confesiuni, și de o nobleță și bunătate rară a inimii.

Odihnească în pace!

Boboteaza în Arad s'a serbat cu deosebită solemnitate. Sf. liturghie a servit-o P. S. Sa părintele episcop diecezan *Ioan I. Papp* asistat de protopresbiterii: Dr. Gh. *Ciuhandu*, *Mihaiu Păcățian*, asesori consistoriali, păr. Tr. *Văfianu*, protopopul Aradului, presbiterii *Cornel Lazar* și *Vasilie Debu* preot militar și de diaconii Dr.

Lazar Iacob, profesor și *Ioan Cioara*, ref. consist. După terminarea sf. liturghii s'a săvârșit în fața catedralei, pe piața Thököly, sfințirea apei în prezența unui public numeros și a soldaților români din loc, însoțiți la serviciul divin de muzica militară *Melodia-rugăciune* executată de capela militară la „*Mare ești Doamne și minunate sunt lucrurile Tale*”, a produs impresiune adâncă. După sfințirea apei credincioșii au fost stropiți cu aghiasmă prin P. S. Sa, iar soldații postați în formațiune de coloane pe piața Thököly prin preotul militar Vas. Debu.

Hirotonire. P. S. Sa dl episcop diecezan *Ioan I. Papp* a binevoit a hirotoni, în 10/23 Ianuarie a. c., întru presbiter pe candidatul de preot *Ioan Papp*, numit de administrator al parohiilor *Bochia-Benești* din districtul Consistorului eparhial din Oradea-mare.

† **Maximilian Boțco**, paroh în Șiad, comitatul Bihorului, a trecut la cele eterne în 25 Decemvrie v. 1917, în etate de 68 ani și după un serviciu de 45 ani la altarul Domnului. Înormântarea a avut loc în 27 Decemvrie, servind prohodul preoții A. Perva din Rogoz, T. Vidu din Craiova, *Constantin Ciurba* din Ciuntahaz și *Ananie Serb* din P.-Susag, iar răspunsurile funebre le-au executat învățătorii I. Bur, A. Groza și Ursut. Îl deplânge unicul fiu *Zaharie*, în serviciu militar pe frontul italian. Odihnească în pace!

Gehii ofențați. Contele *Thun Salm*, mare proprietar în *Csaszlau*, membru în casa seniori-

lor din Austria, a dăruit pe seama săracilor din *Schuschitz* de lângă *Csaszlau*, 2000 de coroane. Antistia comunală cehă n'a primit însă darul pe motivul, că contele prin vorbirea sa ultimă în parlament a vătămât națiunea cehă.

Clopotele bisericilor și evreii. O revistă catolică cu trecere din Austria, publică știrea, că clopotele bisericilor din monarhie se prelucră în fabrica de tunuri a evreului *Manfred Weiss* din *Budapesta*, a cărui funcționari (câteva mii) sunt evrei dispenzați dela serviciul militar. Fabricantul *Weiss* plătește în anul 1918 o dare de venit de 34 milioane.

Sămânță. Agricultorii, cari au trebuință de sămânță pentru sămănăturile de primăvară, să înainteze cereri la primărie sau la vicecomiți. Prețurile pentru sămânță sunt: de majă metrică la ovăș și cucuruz 50—56 coroane.

Circulația postală cu prizonerii din Italia. În considerare că trenurile între Elveția și Italia comunică de nou, se pot iarăș trimite scrisori și pachete pe seama prizonierilor și internaților austro-ungari aflători în Italia.

— Cetitorii ziarului nostru, îndeosebi onorata noastră preoțime, sunt rugați a răspândi în popor foaia pentru cultura religioasă a credincioșilor bisericii noastre ort.: *Lumina* din *Caransebeș*. Apare odată la săptămână: Joia. Abonamentul 12 cor. la an. Redacția și administrația în *Caransebeș*, str. *Timișorii* Nr. 50.

Partea oficială.

Nr. 4159/1917.

Circular

cătră toate oficiile protopresbiterale și parohiale de sub iurisdicțiunea Consistorului român ortodox din Arad.

Pentru a avea o adevărată icoană despre viața religioasă a poporului nostru, — cu circularul de sub Nr. 344/1899 am îndatorat onor. preoțime, să poarte evidență esactă și să ne raporteze în fiecare an despre cei trecuți la biserica noastră și despre cei eșiți din sinul bisericii noastre.

Regulamentul pentru parohii, votat de măritul congres național-bisericesc în ședința din 10/23 oct. 1909 prin §-ul 23 lit. d), încă obligă oficiile parohiale a purta evidență despre trecerile religioase respective eșirile din sinul bisericii.

Cu toate aceste, din rapoartele intrate aici, ne-am convins, că peste tot la parohii, evidențele de sub întrebare, nu se poartă corect; că acele evidențe, în caz de controversă, nu pot servi ca documente pentru biserica noastră.

În vedere, că chestia aceasta este o chestie de mare însemnătate pentru biserica noastră ortodoxă română, cu care stă în cea mai strânsă legătură întreagă activitate pastorală a preoțimeii noastre: Consistorul nostru a decretat introducerea matriculelor despre trecerile religioase respective eșirile din sinul bisericii, obligând și îndatorând Onor. preoțime, ca, sub răspundere disciplinară, să conducă regulat și punctual aceste matricule cu începere dela 1 ian. 1918; iar conducătorii oficiilor parohiale să îndatorează, ca duplicatele din aceste matricule, subscrise de dânsii și provăzute cu sigilul oficiului parohial, să le înainteze acestui Consistoriu pe calea oficiului protoprezviteral concernent, — cel mult până la 1 februarie a anului următor.

Tipăriturile necesare se pot procura dela *Librăria noastră diecezană* din *Arad* cu prețul de 20 fil. coala și anume: Ma-

trricula A) pentru trecerile la religiunea gr.-or. română și matricula B) pentru trecerile dela religiunea gr.-or. română., respective eșirile din sinul bisericii. Formalitățile statorite de lege relativ la trecerile religioase, se cuprind în *Circularul consistorial* din 31 dec. 1898 Nr. 6416.

Tot din rapoartele intrate aici am mai constatat, că nu toți preoții poartă regulat matriculele botezaților, cununaților și răposaților, conscrierea poporului, evidențele despre cei ce viețuiesc în nelegiuire și despre cei ce sunt căsătoriți fără binecuvântare bisericească; iar duplicatele matriculare abia le mai trimit câte-va comune bisericești oficiilor protoprezviterale concernente.

E natural deci, că datele statistice bisericești, ce ne vin dela atari preoți indolenți, nu au și nici nu pot avea nici o bază reală.

E știut și aceea, că unde preotul nu-și ia ostăneală, să poarte evidențe esacte și punctuale despre referințele, viața religioasă și fluctuațiunea păstoriiților săi, acolo nu poate fi vorbă nici despre vre-o activitate pastorală mai serioasă.

Datele statistice trebuie să fie oglinda fidelă a stărilor faptice din parohii, din cari să putem scoate orientări și învățături pentru procedura în viitor.

Cum vom putea lua demersurile necesare pentru înlăturarea scăderilor, cum vom putea combina un plan bine determinat pentru procedură ulterioară, dacă nu ni se dă posibilitatea, să cunoaștem stările faptice din parohii?

Superficialitatea, cu care unii dintre preoții noștri manuează registrele matriculare, conscrierea poporului și evidențele întregitoare, nu se mai poate tolera.

De aceea, în conformitate cu concluzul normativ Nr. 85 al măritului congres național-bisericesc din anul 1895, îndrumăm și îndatorăm de nou Onor. preoțime a conduce esact matriculele botezaților, cu-

nunaților, răposaiților și conscrierea popoului, iar conducătorii oficiilor parohiale să îndatorează, ca duplicatele botezaților, cununaților și răposaiților, subscrise de dânsii și provăzute cu sigilul oficiului parohial, să le înainteze spre păstrare, oficiului protoprezviteral concernent, care cel mult până la 1 martie, a anului următor va avea să subștearnă aici conspect despre comunele dela cari n'au intrat duplicatele matriculare sus pomenite.

Conducătorii oficiilor parohiale, din acele comune bisericesti, de unde dela anul 1895 încoace nu s'au trimis duplicatele matriculare, au să le înainteze oficiului protopopesc concernent cel mult până la finea anului 1918 sub urmarea suspendiunii dela oficiu și întreg beneficiu.

In fine, pe baza §-lui 23 lit. i) din Regulamentul pentru parohii în vigoare și cu provocare la circularul de sub Nr. 5754/1892, îndatorăm de nou Onor. preoțime a purta evidență nominală exactă, despre cei ce viețuiesc în nelegiure și despre cei ce sunt căsătoriți fără binecuvântare bisericească.

Pr. On. domni protoprezviteri și administratori protoprezviterali să însărcină, ca, cu ocaziunea vizitațiilor oficioase în parohii, să controleze cu toată rigoarea executarea punctuală și conștientioasă a acestor dispozițiuni, având despre scăderile și omisiunile constatate a lua protocol la fața locului, subscris și de preotul învinuit cu neglijență; iar protocolul a-l înainta aici cel mult în 14 zile spre ulterioară afacere.

Neobservarea acestor dispoziții formează delict disciplinar.

Arad, din ședința cons. a sen. străns bisericesc ținută în 19 octombrie v. 1917.

Ioan I. Papp m. p.,
Episcop.

Nr. 59/1918.

Tuturor oficiilor protopresbiterale și parohiale din districtul consistorului aradan.

In curând comandele militare competente vor începe demontarea tuturor părților acoperite cu aramă ale oficiilor publice și private, deci și ale bisericilor noastre. Totuși conform ordinului ministerial de culte și instrucțiune publică Nr. 198.952/1917 III. a. din 3 Ianuarie a. c. s'au luat dispozițiuni, ca să fie cruțate acelea biserici (coperișuri ori turnuri), cari au valoare antică. In scopul acesta comitetul parohial din astfel de comune bisericesti, să compună columnal în limba română și maghiară o rugare către Excelența Sa d. Ministru de culte și instrucțiune publică contele Albert Apponyi, în care să ceară scutirea bisericii respective de descoperirea coperișului ori turnului arătând, că acea biserică ar avea valoare antică ori că prin despozierea acoperământului de aramă și înlocuirea lui prin alt material aspectul zidirei ar suferi. La atare rugări să se alăture și o fotografie a zidirei respective în 2 exemplare.

Rugările din întrebare se vor înainta înaltului Guvern pe calea Consistorului diecezan.

Arad, 5/18 Ianuarie 1918.

Ioan J. Papp,
Episcop.

Aviz.

Conform ordinului consistorial de sub Nrul 41/1918, prelegerile la institutul pedagogic gr. or. român din Arad se vor reîncepe la 18 ianuarie (1 februarie) 1918. In urmare toți elevii acestui institut au să se prezinte la prelegeri la termenul sus amintit.

Arad, 2/16 Ianuarie 1918.

2-2

Direcțiunea institutului.

Aviz.

Cu decisiul din 28 nov. (11 dec.) 1917 Nr. 4680/1917, Veneratul Consistor diecezan a încuviințat tuturor elevilor teologi concediu până la 2/15 februarie 1918. In decisiul amintit se spune, între altele, că la 3/16 februarie 1918 va fi examen public, și cei cu ajutor ori ștendiu dela dieceză, dacă nu vor putea presta examenul cu calcul multămitor, vor pierde beneficiul; apoi că alt concediu, afară de feriile de sf. Paști, nu să mai dă sub nici un cuvânt și care nu ar veni la continuarea studiilor în termenul indicat, să fie pregătit la pierderea anului.

Onoratele oficii parohiale sunt pofite a împărtași aceste elevilor de teologie cari sunt în acel loc.

Arad, la 5/18 ianuarie 1918.

2-3

Direcțiunea institutului.

Redactor responsabil: **Dr. Teodor Botiș**, profesor.

Concurs.

Conform rez. cons. Nr. 4964/917 se publică concurs pentru îndeplinirea parohiei vacante de cl. I din Nadăș (Zarándnás) cu termen de 30 zile dela prima publicare în organul diecezan oficios.

Emolumente:

1. Casa parohială. 2. Sesia parohială, după carea contribuția o va plăti alesul. 3. Birul legal. 4. Ștolele legale.

Alesul va avea să catehizeze gratuit la școala din Nadăș.

Reflectanții: 1. Au să-și trimită cererile de concurs adresate com. par. din Nadăș și ajustate cu documentele recerute pentru parohii de cl. I oficiului ppbiteral din Buteni.

2. Trebuie să se prezinte în biserică din Nadăș pentru a-și arată desteritatea în cant, oratorie și cele rituale.

3. Nainte de a se prezintă în parohie, reflectanții din dieceza noastră trebuie să dovedească ppresbiterului tractual că au cvalificația de cl. I, iar cei din alte dieceze, că au consenzul venerabilului consistor din Arad spre a putea recurge la parohiile noastre.

Comitetul parohial gr.-or. rom. din Nadăș
In conțelegere cu: **F. Roxin** ppter.

—□—

1-3

Pentru îndeplinirea postului învățătorescantoral dela școala confesională ort. română din comuna Bodrogul-vechiu să escrie concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala“.

Venitele sunt:

1. In bani gata 1200 coroane.
2. Cuartir îndospinzător și grădină.
3. Stolele indate.
4. Intregirea dela stat pusă în curgere cu rescriptul ministerial Nr. 82451/914.

Comuna se va îngriji de încălzitul salei de învățământ.

Cei ce doresc a ocupa acest post sunt avizați ca cererile lor ajustate în regulă și adresate comitetului parohial să le înainteze P. On. Oficiu protopresbiteral din Timișoara, având dânsii a se prezintă în vre-o Duminecă ori sârbătoare în biserică sf. mânăstiri Hodoș-Bodrog, spre a-și arată desteritatea în cântare și tipic.

Din ședința comitetului parohial ținută la 26 Noemvrie (9 Decemvrie) 1917.

Comitetul parohial.

In conțelegere cu: **Ioan Oprea**, adm. protopopesc al Vingei.

—□—

1-3

Pentru întregirea parohiei I din Batta protoprezbiterat Lipovei devenită vacantă prin decedarea preotului Ioan Miloș, se escrie concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala“.

Emolumentele împreunate cu parohia sunt: 1. Un intravilan parohial fără casă. 2. Una sesie parohială constătătoare din 32 jughere conform coalei catastrale, cu competență de pășune cuprinse în acele. 3. Birul legal. 4. Stola legală, 5. Intregirea dela stat, pentru carea parohia nu ia asupra sa nici un angajament.

Jumătate din beneficiul espus compete văduvei rămasă de preotul Ioan Miloș în senzul §-lui 26 din Reg. pentru parohii până la 1/14 Maiu 1918.

Alesul e îndatorat a suportă toate dările publice după venitul ce beneficiază și a catehiza la școala confesională din loc, fără alta remunerațiune.

Parohia e de clasa a II-a recurenții sunt pofitiți a dovedi cvalificațiunea recerută pentru aceasta clasă conform concluzului sinodului eparhial Nr. 84/II din 1910, având șterne petitele ajustate cu documente originale și cu atestat de moralitate și despre eventualul serviciu prestat până aci, adresate comitetului parohial din Batta la P. O. oficiu protopopesc din Lipova în termenul concursului, sub durerea căruia pe lângă stricta observare a §-lui 33 din Reg. pentru parohii vor avea a se prezenta în sf. biserică din Batta pentru a-și arată desteritatea în cele rituale și oratorie, dar numai după ce vor dovedi protopresbiterului tractual că posed cvalificațiunea prescrisă, iar cei din altă dieceză, că au înalta încuviințare a Ven. Consistor respective a Prea Sfinției Sale Domnului Episcop diecezan din Arad să poată reflectă la acensta parohie.

Comitetul parohial.

In conțelegere cu: **Fabriciu Manuilă** protopresbiterul Lipovei.

Pentru deplinirea postului de capelan temporal lângă parohul Teodor Petraș din Șepreuș, se escrie concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala“.

Beneficiul de capelan se stăverește în:

1. Usufructul sesiei parohiale constătătoare din 16 jugh.
2. Drept de pășune.
3. Stolele legale.
4. Birul legal.
5. Congrua pentru capelan, pe care parohia nu o garantează.

Din venitele I—IV, capelanul va primi jumătate.

Casă parohială nu este, deci capelanul se va îngriji de cvartir. Dările și sarcinile publice după beneficiul poțesc se vor achită în jumătate, prin capelan.

Capelanul va fi îndatorat a catehiza în școlile confesionale fără altă remunerație dela parohie.

Parohia este de clasa primă, deci dela reflectanți să recere cvalificația prescrisă în concluzul sinodului eparhial adus sub Nr. 84 din 1910.

Recurenții nainte de a se prezenta alegătorilor, sunt pofitiți a dovedi protoprezviterului tractual, că întrunesc toate condițiile din concurs; iar cei din altă dieceză vor dovedi și consimțământul Ven. Consistor diecezan, de a putea reflectă la această capelanie.

Recursele ajustate cu documentele prescrise și cu atestat despre serviciul de până acum, adresate comitetului parohial din Șepreuș (Seprös) se vor subșterne P. On. oficiu protopopesc din Boroșineu.

Pe lângă strictă observare a §-lui 33 din regulamentul pentru parohii, recurenții au a se prezenta în vre-o Duminecă ori sârbătoare în sf. biserică din Șepreuș, spre a-și arată desteritatea în oratorie și cele rituale.

Din ședința comitetului parohial ținută în Șepreuș la 10/23 decemvrie 1917.

Cornel Ursuțiu m. p., **Georgiu Sturza** m. p.,
proședinté. notar.

In conțelegere cu: **Ioan Georgia** m. p., pprezbiter.

—□—

2-3